

- ної справи / [за заг. ред. О.В. Кулініча]. – Х. : Інститут соціальної політики регіону, 2011. – 124 с.
4. Voynarenko M.P. 2003. Investment Attraction. In: Regional forum "Social aspects and financing of industrial restructuring". Moscow, Russian Federation, 26–27 novem. 2003. Topic 6. Regional dimension of industrial restructuring. United Nations Economic Commission for Europe. [online] Available at: <http://www.unecce.org>.
  5. Вишнеvsька О.М. Процеси глобалізації та перспективи соціально-економічного розвитку сільських територій [Електронний ресурс] / О.М. Вишнеvsька. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/6_PNI_2011/Economics/12_80152.doc.htm.
  6. Про транскордонне співробітництво: Закон України № 1861–IV від 24. 06. 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi:javascrpt:OpenDoc\('1861-15'\)](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?main.cgi:javascrpt:OpenDoc('1861-15')).
  7. Кужель О.В. Деякі грані української національної ідеї [Електронний ресурс] / О.В. Кужель. – К. : Аналітичний центр «Академія». – Режим доступу : http://www.academia.org.ua/index.php?p_id=98&id=26.

УДК 332.1:338.49

Гутафель В.В.

кандидат економічних наук,

старший викладач кафедри економіки підприємства

Чернівецького торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

Досліджено основні сутнісні характеристики економічної інфраструктури регіону. Також розглянуто основні ознаки економічної інфраструктури. Досліджено основні структурні елементи, які формують ефективну інфраструктуру, що забезпечить розвиток економіки регіону.

Ключові слова: економічна інфраструктура регіону, ринкова інфраструктура, транспортна інфраструктура, інформаційно-аналітична інфраструктура, фінансова інфраструктура, організаційно-складська інфраструктура.

Гутафель В.В. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ РЕГИОНА

Исследованы основные сущностные характеристики экономической инфраструктуры региона. Также рассмотрены основные признаки экономической инфраструктуры. Исследованы основные структурные элементы, которые формируют эффективную инфраструктуру, которая обеспечит развитие экономики региона.

Ключевые слова: экономическая инфраструктура региона, рыночная инфраструктура, транспортная инфраструктура, информационно-аналитическая инфраструктура, финансовая инфраструктура, организационно-складская инфраструктура.

Hutafel V.V. THEORETICAL ASPECTS OF THE FORMATION OF REGIONAL ECONOMIC INFRASTRUCTURE

The article investigates the basic essential characteristics of the economic infrastructure of the region. The article reviews the main features of the economic infrastructure. It studies the basic structural elements that form an effective infrastructure that will provide regional economic development.

Keywords: economic infrastructure of the region, market infrastructure, transport infrastructure, information and analytical infrastructure, financial infrastructure, organization and storage infrastructure.

Постановка проблеми. Інфраструктура займає ключове місце в розвитку економіки регіону, оскільки її існування пов'язане зі станом продуктивних сил і територіальним поділом праці, а також ефективністю функціонування сфери матеріального виробництва. Інфраструктурне забезпечення розвитку економіки регіону залежить від темпів її модернізації, але також виступає фактором економічного зростання. Стан економічної інфраструктури регіону впливає на динаміку розвитку всіх основних галузей національної економіки. На сучасному етапі розвитку економічних відносин, сформована та розвинена економічна інфраструктура регіону забезпечує залучення більшого обсягу інвестицій у реальний сектор економіки, зменшення рівня безробіття, ефективне використання економічного потенціалу регіону, зростання рівня доходів населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні теоретичні підходи до визначення поняття «інфраструктури» досліджували у своїх працях такі відомі вчені, як А. Сміт, К. Маркс, Р. Йохімсен, П. Розенштейн-Родан, П. Самуельсон та інші. До основних російських науковців, що досліджували проблематику розвитку інфраструктури та її основні

ознаки можна віднести Р. Шніппера, А. Шаріпова, В. Стаханова, В.П. Федько, Н.Г. Федько, І. Беляєвського. Серед вітчизняних науковців, що приділяли увагу формуванню інфраструктури та визначали її вплив на розвиток економіки регіону, варто виділити Л. Кузьменко, І. Ковельську, І. Рекуненку, І. Бутирську, М. Коваленко, А. Ткача.

Мета статті. Розгляд теоретичних аспектів формування інфраструктури, що забезпечить економічний розвиток регіону. На основі викладеного можна сформулювати завдання статті, яке полягає у визначенні сутнісних характеристик економічної інфраструктури регіону та дослідженні основних ознак і виявленні головних елементів, що забезпечать формування дієвої економічної інфраструктури регіону.

Виклад основного матеріалу. Загалом сутність інфраструктури полягає у забезпеченні умов існування певного процесу або явища. Своєю чергою, від економічної інфраструктури залежить ефективність функціонування та взаємодії елементів національної економіки країни. А отже, актуальним є теоретичне усвідомлення основних аспектів формування ефективної економічної інфраструктури регіону.

На початку ХХ ст. термін «інфраструктура» був синонімом поняття «забезпечення» і застосовувалася у військовій термінології. Але необхідно зазначити, що ще у ХІХ ст. існували спроби економістів узагальнити та сформувати загальне уявлення про економічну сутність даної категорії. Так, А. Сміт в своїй роботі «Дослідження про природу та причини багатства народів» зазначав необхідність створення «загальних споруд та установ, необхідних для суспільного виробництва, але не вигідних для приватного капіталу» [1]. Своєю чергою, К. Маркс підкреслює наявність матеріальних умов праці як невід'ємної складової процесу праці: «Прямо умови праці не входять в процес праці, але без них він або абсолютно неможливий, або може відбуватися лише у недосконалому вигляді» [2]. Також необхідно зазначити, що з середини минулого століття економічна сутність терміну «інфраструктура» здебільшого була пов'язана із виробничим обслуговуванням промислового та сільськогосподарського виробництва, але з часом її тлумачення перетворилася у сукупність галузей та видів діяльності, які обслуговують виробничу і невиробничу сфери економіки.

Сучасні наукові підходи до тлумачення економічної інфраструктури регіону можливо розглядати відповідно до основних сутнісних характеристик.

Інституційна характеристика. Основні ідеї викладені у роботах А.А. Ткача [3], Р. Йохімсена [4], Н.А. Журавльової [5] та ін. Відповідно до цієї характеристики, економічна інфраструктура регіону розглядається як суспільно-ринковий інститут. Тобто сукупність особливих інституцій, що надають спеціалізовані послуги із забезпечення економічних зв'язків між суб'єктами господарювання у регіоні.

Економіко-виробнича характеристика. Найбільшого розвитку ця характеристика одержала у працях З.В. Герасимчук [6], І.В. Бутирської [7] та ін. Суть цієї характеристики полягає у тому, що економічна інфраструктура регіону розглядається як комплекс умов, які забезпечують розвиток виробництва в основних галузях економіки регіону з метою задоволення потреб населення та створення нормальних економічних умов задля функціонування ринку.

Структурно-функціональна характеристика. Основні дослідження проводилися у працях П.Ю. Бельського [8], В.П. Федько [9] та ін. Відповідно до цієї характеристики економічна інфраструктура регіону розглядається як комплекс галузей національної економіки, що мають обслуговуючий характер. А саме ця характеристика визначає економічну інфраструктуру як систему об'єктів, транспортних і технічних засобів, які забезпечують просування товарів на ринок регіону. Вона передбачає раціоналізацію транспортно-складських процесів, матеріальних, фінансових та інформаційних потоків у сфері товарного обігу. Ґрунтуючись в основному на матеріально-технічному аспекті руху товарів, ця характеристика не приділяє належної уваги проблемам внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків суб'єктів ринку.

Наведені характеристики відображають свої, специфічні підходи до розуміння сутності економічної інфраструктури регіону. Але доцільно зазначити, що економічна інфраструктура регіону виступає сукупністю певних інституцій, що функціонують з метою створення сприятливих умов розвитку регіону шляхом здійснення специфічних функцій, що об'єднують та забезпечують ефективне функціонування галузей економіки, сприяють їх стабілізації і збалансованому розвитку, впливають на підвищення ефективності процесів товарного та грошового обігу, нада-

ють суб'єктам господарювання комплексу ринкових послуг. Відповідно інфраструктура регіону визначається завданнями, функціями та об'єктами, які вони виконують задля забезпечення розвитку економіки регіону, будучи складовою певної території і держави загалом.

Відповідно до розглянутих характеристик доцільним є визначення основних ознак економічної інфраструктури регіону, а саме:

1. Виробнича ознака. Економічна інфраструктура регіону значно впливає на ефективність виробництва матеріальних благ. Елементи економічної інфраструктури забезпечують рух матеріальних ресурсів, сировини, матеріалів, палива та товару, що, своєю чергою, стимулює розвиток виробничої галузі в регіоні.

2. Багатоаспектність. Розвинута економічна інфраструктура та її окремі елементи використовуються всіма учасниками ринкових відносин незалежно від форм власності, галузевої приналежності та видів діяльності.

3. Капіталомісткість. Формування розвинутої економічної інфраструктури регіону та всіх її елементів потребує значних інвестиційних вкладень з доолі великим терміном окупності.

4. Мінливість. Враховуючи постійні та швидкі зміни економічного розвитку суспільства, спостерігається необхідність у формуванні нових елементів інфраструктури регіону та оновлення старих задля забезпечення ефективної їх роботи.

5. Комерційна ознака. Елементи сформованої економічної інфраструктури забезпечують надійний та ефективний рух товарів до кінцевого споживача, чим виступаючи посередником між виробником та споживачем продукції.

6. Фінансова ознака. Елементи сформованої економічної інфраструктури у вигляді банків, кредитних установ, бірж, страхових компаній здійснюють фінансове забезпечення розвитку регіону.

Враховуючи розглянуті ознаки та характеристики інфраструктури, доцільним є дослідження елементів, з яких складається інфраструктура загалом та які забезпечують сталий розвиток економіки регіону. Комплексне та ефективне використання всіх елементів інфраструктури регіону призведе до раціонального розміщення продуктивних сил; збільшення економічного і соціального розвитку регіону; зростання економічного потенціалу регіону; організації економічного простору; реалізації переваг територіального поділу праці. Відповідно до основних елементів економічної інфраструктури регіону слід віднести: ринкову інфраструктуру; транспортну інфраструктуру; інформаційно-аналітичну інфраструктуру; фінансову інфраструктуру; організаційно-складську інфраструктуру (рис. 1).

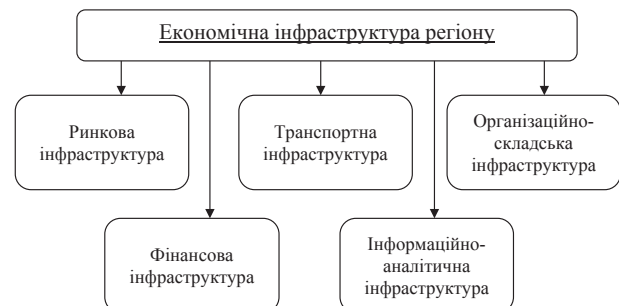

Рис. 1. Структурні елементи економічної інфраструктури регіону

Розроблено автором на основі джерел [7; 8; 9]

1. Ринкова інфраструктура. Загалом ринкова інфраструктура забезпечує організаційне оформлення та ефективне функціонування регіону за допомогою об'єктів ринкових відносин, таких як ринки, біржі, торгові доми, аукціони, комплекси роздрібної та оптової торгівлі, ярмарки, торговельні палати та ін. Адже розвиток економіки регіону вимагає наявності великих торговельних мереж, об'єктів логістичного забезпечення виробництва та реалізації товарів.

Доцільно зазначити, що ринкова інфраструктура має низку важливих завдань, що загалом забезпечать збалансований розвиток економіки регіону: доведення товару до кінцевого споживача; забезпечення зворотного зв'язку між виробництвом і споживанням товарів; зменшення часу реалізації товарів; пришвидшення часу обігу грошових коштів; надання післяпродажних послуг.

Варто зазначити, що ринкова інфраструктура забезпечується через функціонування насамперед торговельних підприємств. Вони здійснюють низку важливих функцій: реалізація товарів безпосередньо споживачам, укладення договорів, контрактів на постачання товарів, просування товарних потоків, регулювання збуту та обслуговування економічної системи. З огляду на це розвиток економіки регіону забезпечується ефективністю функціонування торговельних підприємств.

2. Транспортна інфраструктура. Транспортна інфраструктура виконує важливу роль у забезпеченні економічного розвитку регіону та ефективності матеріального виробництва, адже за рахунок транспортної системи формується і функціонує більшість матеріальних потоків товарів, що забезпечують соціально-економічний розвиток усієї країни і окремого регіону.

Варто зазначити, що транспортна інфраструктура не може функціонувати без прив'язки до матеріального виробництва у регіоні. Адже транспортна система розглядається як важливий та необхідний інфраструктурний елемент виробничої галузі регіону, а також транспортна система має власну, доволі розгалужену інфраструктуру, що дозволяє їй ефективно функціонувати. Відповідно, постійно існує дисбаланс у темпах розвитку виробничої галузі та розвитку транспортної інфраструктури. Вирішення цієї проблеми є узгодження рівня розвитку регіональної транспортної інфраструктури до обсягів виробництва у регіоні.

Історично склалося, що транспортна інфраструктура є одним з провідних факторів, що визначають рівень економічного розвитку регіону, адже розвиток мегаполісів неможливий без ефективної транспортної розв'язки. На сучасному етапі розвитку вплив транспортної інфраструктури на економічний розвиток регіону став більш складним та багатоаспектним, враховуючи різноманітність господарських зв'язків між суб'єктами ринку, розвитку виробничої галузі та інформаційної забезпеченості процесу виробництва та реалізації продукції.

3. Інформаційно-аналітична інфраструктура. Інформаційно-аналітична інфраструктура регіону є набором інструментів, інститутів та видів діяльності, що забезпечують та створюють умови для пошуку, оброблення, зберігання та використання необхідної інформації стосовно функціонування провідних галузей економіки регіону. Вона є найбільш капіталомістким структурним елементом інфраструктури регіону, що, з одного боку, характеризує стан економіки, а з іншого – повинен випереджати розвиток економіки, щоб не стримувати розвиток матеріального виробни-

цтва. Основними суб'єктами інформаційно-аналітичної інфраструктури регіону виступають інформаційні та довідкові системи стосовно продукції, виробників та споживачів, умов поставки та цін, а також аналітичні агентства, маркетингові та консалтингові фірми, державні інформаційні служби. Функціонуючи як самостійні суб'єкти на ринку, вони забезпечують інформаційний зв'язок між іншими суб'єктами ринку – виробничими і торговельними підприємствами, державними і комерційними структурами, домогосподарствами, споживачами.

Варто зазначити, що вплив інформації на економічний розвиток регіону стає більш складним, різнобічним за рахунок розширення ринків, регіоналізації виробництва, та виходу підприємств регіону на міжнародні ринки за рахунок об'єктивних процесів інтернаціоналізації. Відповідно, інформацію доцільно розглядати як інфраструктурне забезпечення матеріального виробництва регіону тому, що вона сприяє раціональному та ефективному використанню матеріальних, фінансових та трудових ресурсів регіону. А отже, для ефективного розвитку виробничої галузі неодмінно необхідний розвиток інформаційно-аналітичного комплексу, як інструменту передачі зростаючих обсягів інформації виробничої та торговельної діяльності підприємств регіону.

4. Фінансова інфраструктура. Фінансова інфраструктура – це важливий елемент інфраструктури регіону, що представлений фінансово-кредитними установами, фондовими біржами, страховими, юридичними, аудиторськими фірмами, банками, які забезпечують безперерійність розрахунків при купівлі-продажу товарів та послуг, фінансують створення необхідних товарних запасів та матеріальних резервів, а також акумулюють вільні фінансові ресурси з метою їх інвестування у розвиток матеріально-технічної бази підприємства, що загалом сприяє сталому економічному розвитку регіону. Адже наявність фінансової інфраструктури, з одного боку, забезпечує якісний контроль за використанням вкладених фінансових ресурсів, а з іншого – впливає на розвиток перспективних напрямів господарської діяльності в економіці регіону.

Варто зазначити, що у кожному регіоні складається власна, притаманна тільки йому фінансова інфраструктура, яка має забезпечити відповідні умови розвитку всієї регіональної інфраструктури.

5. Організаційно-складська інфраструктура. Організаційно-складська інфраструктура регіону є важливим елементом, що забезпечує безперерійну роботу і зв'язок виробничих та торговельних підприємств шляхом здійснення збереження товарних запасів, постачання виробництва всіма необхідними матеріалами, доукомплектування товарів для подальшої їх постачання, організація видачі і доставки вантажів підприємствам та відвантаження готової продукції. До організаційно-складської інфраструктури відносяться складське господарство, таропакувальні системи, вантажно-розвантажувальні та транспортні системи.

Висновок. На сучасному етапі трансформаційних процесів, ефективна та дієва економічна інфраструктура регіону є сукупністю інститутів, що формується з метою створення сприятливих умов розвитку регіону шляхом здійснення специфічних функцій, що об'єднують та забезпечують ефективне функціонування галузей економіки, сприяють їх стабілізації і збалансованому розвитку, впливають на підвищення ефективності процесів товарного і грошового обігу, надають суб'єктам господарювання комплексу ринкових послуг. До основних елементів, що забезпечать

формування та ефективне функціонування економічної інфраструктури регіону слід віднести ринкову, транспортну, інформаційно-аналітичну, фінансову та організаційно-складську інфраструктуру.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Эксмо, 2007. – 960 с.
2. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Т. 1. – Кн.1: Процесс производства капитала // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. – Т. 23. – М. : Госполитиздат, 1960. – С. 43-784.
3. Ткач А.А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія : навчальний посібник / А.А. Ткач. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 304 с.
4. Jochimsen R. Theorie der Infrastruktur / R. Jochimsen. – Tubingen, 1996. – P. 57.
5. Журавлева Н.А. Развитие концепции инфраструктуры в экономической науке / Н.А. Журавлева // Проблемы современной экономики : Евразийский международный научно-аналитический журнал. – 2009. – № 4(32) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=2831>.
6. Герасимчук З.В. Інноваційна інфраструктура регіону: методологія формування і розвитку / З.В. Герасимчук, Н.Т. Рудь // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3(105). – С. 197-207.
7. Бутирська І.В. Інфраструктурне забезпечення регіонального розвитку: проблеми та шляхи їх вирішення : монографія / І.В. Бутирська. – Чернівці : Книги –ХХІ, 2006. – 238 с.
8. Беленький, П.Ю. Інфраструктурне забезпечення конкурентної економіки регіонів (методологія і механізми) : монографія / П.Ю. Беленький, О.Л. Вальдрат, Н.І. Гомольська, У.Я. Грудзевич, Н.А. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2002. – 308 с.
9. Федько В.П. Инфраструктура товарного рынка / В.П. Федько, Н.Г. Федько. – Ростов н/Д. : Феникс, 2000. – 512 с.